

Karel Lastovka
právník

Emil Otta

Knihovna univ. prof.
Dr. KARLA LASTOVKY

73-C-160

PRAMENY

církevního práva.

Dle přednášek

prof. Dra Emila Otta.

Autorisované vydání.

O pramenech práva církevního.

§. 1. Zvod.

Právo církevní rozekává se od práva svět-
ského různým směrem:

(1.) Co do obvodu působnosti aneb, co do roz-
sahu teritoriálního; neboť právo církevní sou-
časně s postupným rozširováním se viny křesťan-
ské platnosti dojíti má po celé zemi, světské však
právo povždy platí jen v některém aneb jen něka-
lika určitých státech.

(2.) Co do vzniku svého; neboť právo světské
plyne ze dvou zdrojů: ze zákona - lex - a z práva
obvyčejového - consuetudo - , oproti tomu však předpi-
sy církv. práva nepřijíjí se pouze z těchto dvou zří-
del, nýbrž i ze slov zakladatele církve původ svůj
váží, jsouce takto původu božského.

(3.) Co do prostředků, jimiž seřízení právních před-
pisů vynucovati lze; neboť církev postrádá práva,
aby přímo hmotně donucovala příslušníky své

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
PRÁVNICKÉ FAKULTY UJEP
STABÝ FOND
Č. inv.: 03318

Koupil od
Darem od M. Laskovský
v. za Kč
Inv. čis: 35.481
Sign

ku šetření platných pravidel právních; oproti to-
mu, ačt' stát takovýchto donucovacích prostředků
užívá. Pokud k provedení předpisů práva církevní-
ho potřebí jest donucovací moci oproti osobám anebo
předmětům majetkovým, vyhledávati musí církev
pomocí státu - brachium saeculare.

§. 2.

Právo církevní dle původu svého jest:

1. jus divinum (právo božské), totiž jisté právní
předpisy spočívají v pravdách víry přímo zakladate-
lem církve zjevených; aneb

2. jus humanum (právo lidské), které opět býti
může:

a. lex či právo zákonné, tvoří-li je příslušný
zákonodárce výslovným projevem zavazující vůle
své, aneb

b. jus consuetudinarium, právo obyčejové, šetří-
li, církev téhož právního pravidla stále při, téžže
poměrech právních.

§. 3. O právu božském.

Ačkoliv zakladatel církve sám nezřídil nám

nížádných spisů, přece výroky jeho o právních po-
měrech obsaženy jsou v t. zv. písmu svatém.

Obecný církv. sněm Tridentský (1545-1563) ve IV.
seznení svém vytkal, dopodrobna sexnam spisů, které
za pravé části sv. písma prohládati sluší (decretum de
canonicis scripturis).

Ušnesení toto potvrzeno bylo posledním obecným
sněmem církv. t. zv. Vatikánským usnesením ze
dne 24. dubna 1870.

Rovněž již Tridentský obecný sněm nejrozšířeji-
ší latinský překlad sv. písma, spořízený totiž sv. Je-
ronymem, jenž nazýván byl versio s. translatio
vulgata, prohlásil za překlad autentický, dle kte-
rého citovati sluší (decretum de editione et usu li-
brorum sanctorum).

Právní pravidla zakládající se na výrociích
zakladatele církve ^{imutabili, imobile, perpetuum} nemohou změněna neb zrušena býti
ani papežem o sobě, ani usnesením se nějakého obecné-
ho koncilu, jež by schváleno bylo papežem, ani konečně
odporujícím obecným právem obyčejovým.

§. 4. O právu zákonném (lex).

Právo zákonodárné či legislační přísluší v církvi:

jurisdictione quae episcopali exiunguntur postaveni
biskupium podobne, používají také práva navštěvo-
vati koncil a vykonávati při poradách hlas roko-
dující. Sporné jest, zda-li též t. xv. biskupové světící
episcopi in partibus infidelium - na koncilu obecném
rovně mají postavení s biskupy diocesanálními.

2. Kardinálové, třeba nejsou biskupy, třeba jen
jádru.

3. Kácelníci mníšských řádů (ordinum religio-
sorum) necongregati.

Mimo tyto účastníky mohou býti přivoláni s
hlasem pouze poradním - votum consultativum - i
jiní duchovní i laikové, zvláště t. xv. proclati theo-
logi a proclati canonistae a zástupci katolických
států (oratores principum) navští. v ralsce pr. příbuzní,
poněkud též b. prám.

Platnost usnesení obecného koncilu není tím
podmíněna, že by navšili se dostaviti všichni dle
práva k účasti v koncilu povolání. Právo církv.
všech nepravilo zvláště jasně stály jednací řád
obecného koncilu. Konalia apri. dobi. pr. dobi. pr. dobi. pr.

Dle nyní platící práce předseda obecnému kon-
cilu býváto papež sám, anebo některý legát papežem
k řízení koncilu povolán; bývá to některý kardinál
Přistoupení legátů k usnesením koncilu nebce však
jedna pátrák vyhovoval propositi. právo biskupů; ale pád. b. prám. n.

prohládati za schválení papežem usčleně.

V podstatě záleží způsob projednávání v tom, že
o návrzích papežem podaných v t. xv. congregaciones
particulares předběhá podrobnější porada se volývá,
na to pak v plném, ale tajném shromáždění - congre-
gatio generalis - porada se koná a usnesení činí, na
konec pak ve schůzi slavné a veřejné - sessio publica -
papežem již schválené usnesení slavnostně se prohlásí.

Hlasování děje se jistně a sice slovy: „placet“ -
„non placet“. Počet hlasů řídí se dle hlav či osob, jimž
přísluší votum decisivum; pouze na Hostnickém a
Basilejském sněmu, jenž arcib. církvi se neuznává,
přijat byl princip kuriální t. j. hlasováno podle ně-
kolika skupenin účastníků, kdez pak většina sku-
penin rozhodovala.

Papeži přísluší totéž výhradné právo odročová-
ní a ukládání koncilu, jasně i přeložení stano-
viska do jiného místa.

Obor působnosti obecného koncilu co do předmětu
určen není; vztahují se jasně na věci víry - dogmata,
doctrinae - tak i na záležitosti právní - decreta -
Akta koncilu, totiž úřední zápisny o příbězích na
sněmu obecném, kteréž často obsahují odívodnění
pravidel protivních, na nichž se sněm obecný usnesl,

nejsou prciť částí zákona církv., nýbrž pouze vitanou
pomocnou hist. bádání a výkladu těch kterých usne-

sení.
Zákon výjimej, jakmile se prohláseno, že papež schválil.

Zpráva publikace čili prohlášení papežem schvá-
lených usnesení obec. sněmu předepsán není. Z pra-
vidla bývají usnesení tato ohlašována na provinci-
álních sněmích církv., ač tím platnost podmíněna

není. Tridentstý sněm výminkou předepsal pro-

tol. d. solus consensus fuit huphas.

hlášení copitis I. de reformatione matrimonii, u-

snesení to XXIV. sesení tohoto sněmu o formě uza-

virání platného manželství, v každé fari jatké

to podmínku platnosti tohoto nařízení v dotyčném

farním obvodě.

Usnesení obec. sněmu církv. papežem schválena,
zdvížena nebo změněna býti mohou buďto pozděj-
ším koncilem, schválí-li papež to které usnesení,
nebo pozdějším zákonem papežským; per desub. d. inum generalm

O počtu obec. koncilií není mezi kanonisty plné
shody; vůbec však uznávají se za obecné sněmy církv.
následující:

A. Orientalské sněmy odbyvané vesměs v I. tisíciletí:

1. Nejstarší sněm jest Nicejstý r. 325.
2. Druhý " " Cařihradstý první r. 381.
3. Třetí " " " Efesu r. 431.

4. Čtvrtý sněm jest Chalcedonstý r. 451.
5. Pátý " " Cařihradstý druhý r. 553.
6. Šestý " " Cařihradstý třetí r. 680.
7. Sedmý " " Sicaejstý druhý r. 787.
8. Osmý " " Cařihradstý čtvrtý r. 869.

B. Occidentální:

9. První obecný sněm Lateránský v Římě r. 1123.
10. Druhý sv. Lateránský za Innocentia II. r. 1139.
11. Třetí sv. Lateránský za Alexandra III. r. 1179.
12. Čtvrtý sv. Lateránský zasedal r. 1215 za vynikajícího
právníka a papeže Innocentia III.
13. První Lyonstý sv. obec. za Innocentia IV. r. 1245.
14. Druhý Lyonstý sv. obec. za Řehoře X. r. 1274.
15. Víennstý sněm obec. za Klimenta V. r. 1311.

C. Skupení sněmů reformačních:

16. Sněm Kostnický r. 1414 - 1418, platí jen usnesení
papežem Martinem V. schválená; ostatní, jakož i
usnesení sněmu Basilejského (1431 - 1443) neuznávají
se.
17. Obecný sněm Ferrarstý a Florentstý r. 1434 - 1439.
18. Tridentstý sněm 1545 - 1563.
19. Vatikánský r. 1868. papežem Piem II. svolaný
a zasedal r. 1869 - 1870. -

§. 6. Dosah zákonodárné moci papežské.

Philippus: Grundriss d. Kirchengeschichte V. sv. str. 42.

Hinschius: Kirchengeschichte III. odd. 2. str. 764.

[Vydání]: Epistolae rom. pontificum ed. Petrus Constant. - Regesta rom. pontificum ed. Pott hast.

Novější zákony od 16. st. vytištěny v „Bullarium romanum“
Tiz ja shimenta I, mo ja konodarna; 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

Moc vydávati právní předpisy zavazující celou církev přísluší papeži jako hlavě církve, jsouc výsledkem t. zv. primatus jurisdictionis. Výkon tohoto oprávnění papežova nezávisí nikterak na spolupůsobení někteřích církevních aneb dokonce světských orgánů.

Pokud se týče předmětu arcit^v může se vztahovati zákon papežský jen na záležitosti církevní; překročeni těchto mezí oprávněno je k pasivnímu odporu (Bellarminus: de potest. pont. II. cap. 20.) Obediencia potestati dei magis quam hominibus!

Papež nemůže a nesmí měnit aneb dokonce zrušovat právní předpisy:

1. juris divini t. j. normy zakladatelem církve stanovené;

2. juris naturalis t. j. předpisy ustanávací pouze vůbec přijaté etické zásady. Porušení zásady etické podmiňuje nutně neplatnost předpisu ji porušujícího.

Původně publikace papežských zákonů dála se tím, že zasílány byly práv. předpisy papežem vydané jednotlivým biskupům, a jejichžto dotazu normy takové vydány byly, s tím nařízením, aby spolubiskupům o tom sdělení učiněno bylo. V dobách pak, kdy papeži větší domohli se moci, předepsán zvláštní stálý způsob prohlášení pap. zákonů, in curia romana

V 13. a 14. stol. sbírky zákonů pap. officialně sestavené byly prohlašovány zastáním sbírky těch nejvyšším ^{ut in foro et in rebus} výsotným šolám. Od 16. stol. počínaje byl obvyklým způsobem prohlášení pap. zákonů veřejným předčítáním nařízením těch v sídle papežském a příbitím tím listin znění zákona obsahujících na dveře ^{ad extra a latranensis basilicae lateranis} jstých kostelů a kanceláře ^{apostolice} papeže v Římě. Jest to t. zv. publicatio in acie campi Florae.

Nesprávný jest názor od 17. stol. šířený zvláště mezi přivrženci t. zv. Gallicanismu, že takovéto prohlášení jest pouze promulgatio urbi facta, nikoli však promulgatio orbi facta, a že tedy jest třeba prohlašování ve všech jednotlivých diecesích. Doložiti sluší, že podle ustáleného obvyčeje stará se římská kurie o to, aby důležitější zákony pap. mimo tuto promulgaci zasílány byly všechněm biskupům.

Zákony pap. nazývají se technicky constitutio.

§. 7. Concilia provincialia.
(Církevní sněmy provincialní).

Fessler: Über Provincialsynoden.

Hinschius: Kirchenrecht III., odd. 2. str. 634.

Provincialní synodou rozumíme shromáždění biskupů církevní provincie svolané metropolitou v zákonném oběsání a pravidla do stola, arcibiskupova ku poradě a usnášení se v mexích. obecného práva o práv. pravidlech círk. platných pro území té které provincie.

Provincialní synody původně dvakrát do roka, později každoročně svolávané nyní podle nařízení Tridentského sněmu mají býti svolány v oběsání tříletém a sice arcibiskupem již t. g. pallicem opatřeným, při uprázdnění pak stolce arcibiskupského nejstarším podle vězení biskupem supraganím pod přestem suspensí ab officio ferendae sententiae.

Svolání budtež a dostavtež se (pod přestem suspensí a dokonce i vyhostění a obcování s ostatními účastníky synody) kč by v tom vadila příčina omluvní církevním právem uznaná, osoby následující:

a. cum voto decisivo: biskupové supraganí, praelati cum jurisdictione quae episcopali, jakož i t. z.

proclati nullius, dále t. z. koadjutóri, vikári kapitulní, konečně biskupové ve svazku provincialním se nenacházející (tito mají navštěvovati povždy onu sousední prov. synodu, již jednou zvolili). Dosud jmenovaní členové prov. synody podle zákona jsou oprávněni upravití místo sebe zástupce; o tom pak, zdali takový zástupce na sjedn. prov. má hlas rozhodujícího či jen poradního, přísluší rozhodnutí provincialnímu sjedn.

b. cum voto consultativo dostavtež se světití biskupové, pak zástupcové kapitol, dále představení klášterů správu duchovní obstarávajících. Těch osob, jimž přísluší votum consultativum, není zákonem výlučně určeno, připouštějí se s poradním hlasem i jiné osoby, patali obyč. právem hlasu takového nabyly. např. v ras. republikánských, fakult. teologických, a jiných.

Předsedou prov. sjedn. jest metropolita, který též jednání řídí. Jednací řečí jest latina. Právo činiti návrhy nepřisluší však pouze metropolitovi, nýbrž každému cum voto decisivo opatřenému účastníku. Shromáždění má v době pohledu možná krátké porady odbytí a usnesení sád činiti. Prov. koncil usnáší se většinou hlasů účastníků cum voto decisivo opatřených. Arcibiskup synodě předsedající má hlas rovný s votem ostatních biskupů, nemá tedy snad votum

...zřodující, když hlasy na dvě rovné polovice se rozdělily.
ly. ^{naopak jako u papežů} Tim méně přísluší arcibiskupovi právo schvalování
nebo stvrzování usnesení synody prov. Nevyhledávajíť tato
schválení ani ^{nikdy jako u papežů} papežem; ^{patří} arcibiskupovi mají listy předložena usne-
sení dotčené congregaci kardinálů - congregatio super
revisione synodorum provincialium - zřízené pap.
Sixtem V. r. 1587 bullou „Immensa aeterni“, ^{patří} nikoliv ale
k schválení, nýbrž ^{ale mající} pouze k proskoumání (expendet
et recognoscat), zdali neodporují usnesení prov. sjezdu
obecnému právu. ^{patří k tomu, že u papežů je právo schvalování}

Působnost prov. synody, na které se projednává v
podobných formách jako na obec. koncilu, zavírá do
sebe vydávání předpisů partikulárních podle potřeb
té které provincie církevní a pro území toto secundum
et praeter jus commune: tedy k provedení obec. prá-
va, odstranění zločidů se vyskytнуvších a vyplnění
mexer.

Základní publikace usnesení se prov. synody na-
stává zvláštním partikulárním listem od metropolitů
vydaným ku všemu kněžstvu provincie, jestliže od
výše dotčené congregace nebyl došel dopis výtky
činici. ^{biskupové pak také právo vyplývající z toho}

Vedle toho slouží výslovně nařízené prohlášení
ni usnesení dotčených v jednotlivých diecesích k roz-

šíření uváženosti o předpisech synod.

Výklad či interpretace usnesení synod prohlášených
přísluší a pravidla každému biskupu pro obvod
své diecese; v případech pochybných nechtě se dohodne
s arcibiskupem a spolubiskupy téže diecese o výklad
authentický, platící až do nejbližší synody provinci-
ální.

§. 8. O zákonodárné moci biskupů.

Schulte: System d. Kirchenrechts I. st. 110 ss. -

Hirschius: Kirchenrecht III. odd. 2. st. 829. -

Benedikt XIV.: De synodo diocesana, liber 12. -

Biskup - episcopus - jakožto papeži podřízený, a-
však samostatný, zodpovědný duchovní správce diecese,
platně může vydávati předpisy právní ^{pro partikulární} neodporující
právu obec. pro území celé diecese a pro všechny
příslušníky této ve věcech církevních.

Zákonodárná moc biskupova jsou částí jurisdikce
tudíž přísluší biskupu od té doby, kdy zvolen byl pa-
pežem (od konfirmace, pokud se týče admisse).

Biskup může vykonávati zákonodárnou moc, non
soluta:

1. in synodo dioecessana t. j. v poradním shromáždění duchovenstva, zložitě ^{nebo kleriků} obročnicků, diecese své svoláním do sídla biskupova;

2. extra synodum dioecesanam: tedy bez předchozího slyšení duchovenstva dotýčného diecese.

V obou případech slyšeti má biskup před prohlášením těch kterých zákonů kapitulu katedrálů, jelikož biskup in omnibus rebus ordinis slyšeti má consilium capituli, vydáváním pak povšechných předpisů práv. nezbytně dlužno pokládati za věc ne-^{jinak neplatnou} snadnou a důležitou. Schválení nařízení bisk. ani metropolitou ani papežem potřebi není.

Právo zákonodárné biskupům příslušící vykonávají puří na místě biskupa generální vikář - vicarius generalis - na základě povšechného zmocnění, jehož mu bylo uděleno. Rovněž t. zv. coadjutor temporalis.

Při uprázdnění stolice bisk. - sede vacante - smí vykonávati právo zákonodárné t. zv. kapitulární vikář t. j. prozatímní správce jurisdikce bisk. Tento však s dvojnásobným obmexením: jednak v objektivním směřu, jelikož nesmí vydávati předpisy pro diecesi, jež se týkají všech poměrů práv., jejichž administrativní upravení církv. právem jemu odňato je, dále pak ve formálním směřu, že totiž smí osvěd-

čovati zákonodárná moc jen extra synodum diecesanam, a výjimkou (totiž po uplynutí jednoho roku ode dne uprázdnění stolice bisk.) též in synodo dioecessana.

Biskupům ^{skulap} svěřeným nepřísluší moc zákonodárná, neboť diecese, v níž byli dosazeni, jest v rukou nevěřících - in partibus infidelium - a nemixte tedy tam vůbec biskupská jurisdikce osvědčena býti.

Archiebiskup ve své diecesi nemá vyší neb širší zákonodárné moci, nežli biskupové sufragáni. Zložitě dlužno vytknouti, že ohledně církv. provincie jemu podřízené sám nemá práva vydávati předpisy zavazující, ^{arab. bisk. může dicitur pponat qdlibet qd tollat pultum}

Předpisy biskupem vydané mohou býti jen secundum anebo praeter jus commune. Odehly od obecných práva, předpisy tedy contra jus commune, směly by tedy vydány býti pouze se svolením papežovým. Jestliže by biskup bez schválení papežova tak učinil, zrušen by byl dotýčný předpis biskupa papežem následkem stížnosti kapitoly anebo třeba jen některého klerika.

Biskup nesmí býti obmexován nenesením provinciální synody ve výkonu zákonodárné moci své.

Nařízení biskupská, jež se technicky nazývají edictum, decretum, mandatum episcopi aneb také constitutio episcopalis, promulgují se buďto předčítáním na synodě diocesální, sečlováním imperativním, jazykem latinským, anebo ^{II} pastýřským listem - litterae pastorales - sečlováním napominajícím (monitorium) a jazykem v diocesi obvyklým, aneb konečně ^{III} okružníkem - surrenda - a duchovenstou vydáním, včete pak ^{IV} vyhlášením toho kterého nařízení ve zvláštním věstníku ordinariátním. Listy pastýřské prohláší se s kaxatelu a mimo to přibitím „ad valvas ecclesiarum parochialium“. *Kerijem předčítáním jazykem latinským*

Nařízení biskupa platí i po jeho smrti, jakož i po jinakem zrušení svasku jeho v stolci bisk., arcit ale nástupce v úřadu kruziti může předpisy předchůdci vydané a nařízení po dobu osvěření stolce prohlášená vikariem kapitulárním. -

§ 9. Autonomii aneb o t. xv. jus condendi statuta.

Schulte: System d. Kirchenrechts I. str. 127-140. -

Huller: Die juristische Persönlichkeit d. Domkapitel str. 9. nn.

Církev katolická přikládá všem korporacím církevním, tedy kapitulám kanovníkům, pak klášterům a bratrstvům - confraternitas - právo upravovati vnitřní poměry svých členů zavazujícími předpisy zvanými statuty.

Podmínkou závaznosti jest:

1.) šetření mezi čili hranic zákonem vylčených co do předmětu statut; mohou totiž jenom vnitřní poměry členů takovým způsobem upraveny býti, nejsou však odporovati statut ani právu obec. v církvi, leč se schválením papěřským, aniž pak dále oprávněním (čili právem v subj. smyslu) církevní vzhlednosti, ani konečně oprávněním nabytým, čili nesmí býti: contra jus commune, jus superiorum, jura quaesita.

2.) Šetření zákonem stanovené formy; při kapitulách totiž potřebí jest ku platnému usnesení se o jistém ustanovení statutárním svolání všech v sídle kapitoly přítomných skutečných kanovníků ke schůzi způsobem obvyklým, dále přítomnosti $\frac{2}{3}$ členů těch, a konečně usnesení se prostou většinou hlasů. Biskupského schválení není potřebí, jde-li o původní vydání statut; oproti tomu vyhledává se bisk. kousem ku změně původního statutu.

akterd by vůbec nastati směla jen ex justa ac ratio-
nabili causa (c. 9. X. 1. 4.). -

U nižnosti podané od přehlasované menšiny
smí biskup usnesení kapitoly statut se týkající
zrušiti, bylo-li po nároku jeho učiněno proti prá-
vu. Z tohoto zrušení však většina usnesí se na
zrušeném od biskupa předpisu odvolati se může
to napráti.

U jednom případě vyžaduje se jednohlasného
usnesení se: tehdy totiž, pak-li navrženým před-
pisem statutárním dotýkáno se bylo práv členů
kapitoly již nabytých: quod omnes tangit, ab om-
nibus debet approbari (reg. jur. 86. in VI^{to}).

Řády - ordines religiosi - trapešem schvá-
lené, vyjímajíc arcit' řády ženské, požívají taktéž
autonomie v mezích základní řeholí výtčených,
avšak nevykonávají právo statutární představe-
ními řádu o sobě, nýbrž jen usneseními, jež se sta-
la v mezích základní řeholí výtčených na shromáždě-
ních repraesentačních toho kterého řádu rozdílých
dle přízné organizace řádův.

§. 10. Právo obyčejové.

Schulte: System I. 119 - 161. -

Philippus: Kirchensult III. str. 159. -

Krantzwald: de canonica jura consuetudinaria praescriptione
(Berlín 1873).

Právo obyčejové může býti buďto obecné - consuetudo
generalis - aneb zvláštní - s. particularis - dle toho, vsta-
hují-li se právní pravidla stálým a jednotejným řetře-
ním jich utvořená na obvod celé církve aneb jen na
urší některé území církevní. Observanci pak nachávají
kanonické právo obyč. osvědčující se při círka. korporá-
cích v mezích norem statutárních.

Zajisté podstatně liší se obyčejové právo od tra-
dice šili podání v církvi tím:

A.) že dle nauky církve podání jest původu bož-
ského, právo obyčejové však jen původu lidského; zdroj

B.) tím, že tradice má za předmět zásady víry
(věrouky), kdežto právo obyčejové pouze normy za-
razující; předmět

C.) tradice zachovává pouze zásady víry; právo
obyčejové tvorí zásady právní;

D.) tradice jest obmezena na církevní učení co do
vzniku svého, právo obyčejové má vznik svůj také
z činnosti laikův;

E.) tradice vtahuje se nutně na celé území církve,
právo obyčejové může se však stíha jen na některé

menší úseku církve vztahovati.

Podmínky platného práva obyčejového podle prá-
menů a dobitin jsou následující:

1. aby consuetudo byla rationalabilis t.j. aby ta-
která norma práva obyčejového nesměřovala ani
proti právu božskému, ani proti základní organi-
zaci církve, ani proti mravouce (morále). V těchto
meších může však obyčejové právo osvědčiti se nejen
„praeter“, nýbrž i „contra jus commune et particularis“.

2. aby consuetudo byla opinione necessitatis ser-
vata; jednotejně, stále zachovávaná se určitým xpi-
sobem a směrem při právních poměrech církve. spoči-
vosti musí ve přesvědčení, že tak činiti slušeno a ne-
tvo.

Starší theorie vyhledávala nad to ještě t. zv. tacitus
legislatoris consensus t.j. vědomost příslušného zvlá-
štonodárce a mlčky učiněné schválení těch kterých
právních obyčejů. *La konodárce musí vyjádřit právo obyčejné*

Doložka čili clausula v círk. zákone položena:
non obstante quacunq[ue] consuetudine týká se pou-
ze zrušení opačných obyčejů, jichž stává již v čas vy-
dání toho kterého zákona; ale nevylučuje pro
dobu budoucí, aby se tvořilo právo obyč. zákonem
vydanému odporující. Má-li být vyloučena deo-

gáční moc obyč. práva proti určitému círk. zákonu,
musí to přesně a výslovně, nikoliv všeob. dotčenou
klauzulí vyjádřeno býti. - Z obyčejí v omylu se za-
kládajícího nevyzniká právo obyčejové.

3. aby consuetudo byla tenaciter servata;
musí se totiž osvědčovati stále přesvědčení právní
týmně činy při těchto poměrech. Určitého počtu při-
padů osvědčování se toho kterého práva obyčejí nezává-
círk. právo. Círk. soudci zůstaveno jest posouditi
setrvačnost práva obyčejí a sice dle území, ve tak-
rém se osvědčuje, a též dle osob, jež při tom čin-
ní jsou. Tvůrčí moc práva obyč. není obme-
zena na úkony kleru, nýbrž přísluší všem, kdož
jsou členy církve.

Pokud jde o consuetudo contra jus commu-
ne, nemůže však soudci zůstaveno býti, aby u-
vážili, zda určitý právní obyčej po takové době
jež trvá, že by se ustálený a zákon rušící pokládán
býti mohl, nýbrž dle výslovného předpisu c. 11. X. 1. 4.
sluší souditi, že consuetudo contra jus commu-
ne jen tehdy soudcem uznávána býti smí,
jestliže nejméně po 40 let setřeno bylo toho kleru,
ho právního obyčejí.

O právu obyčejovém jakožto poměru fatalickém

vodnímu jádru přidány byly na počátku 4. sto-
letí před rokem 325. t. j. před první obecním
sněmem církevním, obě poslední knihy, původně
samostatné práce jiného skladatele obsahu z části
liturgického, z části pak discipliny se týkajícího,
tatež v Syrii, načež teprve celá, nyní arcit 8
knih citující sbírka rozšířena byla v Arabii,
Egyptě, a konečně v Řecku.

V církvi východní prohlášena byla sbírka ta-
to v 7. století (r. 692.) na synodě Trullantské v
Cařihradě odhývané za ^{reprobavá} nepravou, v západní
pak církvi zůstala neznámou až do 16. století.
Ještě však důležitou proto, že jest pramenem dru-
há v západní církvi rozšířené sbírky, totiž:

2. t. j. canones apostolorum. Sbírkou tato obsa-
huje původně 50, v předěti pak recensí 85 statí
a vážena jest z části z práva obyčejového, z části
pak z usnesení v Antiochii odhývané parlika-
lární synody kolem roku 341. Vznikla na konci 4.
století tatež v Syrii a vyskytuje se původně jako
přídavek sbírky sorchu řečené.

Ačkoli na konci 5. století a sice papežem
Gelasiem (r. 496) za nepravou byla prohlášena, pře-
ce došlo první 50 statí v církvi katolické platnosti.

Stalo se tak následkem toho, že první obsahlá a
dle důkladného plánu sdělaná sbírka papežských
decretalií a sněmů církevních, kterouž složil Dio-
nysius Exiguus, slala dolečená latinským překladem
přijata. (viz. Krabbe: de codice canonum, qui aposto-
lorum nomine circumferuntur).

§. 12. Nejstarší sbírky synodálních usnesení.

Bruno: Canones conciliorum IV.-VII. saeculi.

Ballerini: De antiquis collectionibus et collectoribus canonum.

Maassen: Geschichte d. Quellen u. Literatur d. kan. Rechts. I. dil.

Phillips: Handbuch d. Kirchenrechts. II. sv.

Scherer: Handbuch d. Kirchenrechts. 1885. I. dil. -

Nejstarší bezpečně pravé prameny církevního
práva jsou usnesení obecných sněmů a současnejš
synod partikulárních na východě odhývaných
ve IV. a V. stol.

Tiž před první polovicí 7. století sdělaný byly
normálním autorem ve východní církvi sbírky
obsahu právě ozvačeného, které však nám ne-
zůstaly zachovány. Pokus znovu zřízení sbírky

nejstarší ve xpřisobě, ve které nikoli storkena, než jen citována byla na obecním sněmu Chalcedon-
ském r. 451., na základě troset z nich zachovaných
podnikl francouzský právník Christoph Justellus
(v Paříži r. 1610.) nadepsav souhlasnou svou prá-
ci omýlně: „Codex canonum ecclesiae uni-
versae a concilio Chalcedonensi confirmatus.“

Sbírky na západě rozšířené obsahují zvláště
usnesení Nicaejského koncilu r. 325. různými latin-
skými překlady a vedle toho usnesení partikul-
árních synod v Sardice kolem r. 343. odhývané,
latinským jazykem složené, a jiných postupem
časů vždy větším počtem připojovaných usnese-
ní různých partikulárních synod na východě
odhývaných. Zvláště vypravovali slouží dvě v Itálii
v 17. stol. v užívání veslé sbírky synod jako oeku-
menických, tak partikulárních sepsané jazykem
latinským, totiž tato zov.: „Versio hispana seu
Isidoriana“ a o něco mladší t. zov.: „Translatio
prisca.“

Tiž záhy připojovány byly v těchto sbírkách
synod oekumenických a partikulárních na vý-
chodě odhývaných, také usnesení partikulárních
synod nejstarších ve IV. století na západě odhýva-

-35-
ných, dále listy papešů od sklonku IV. stol., a ko-
něčně i zákony, zvláště Theodosia a Justiniana
(nov. 123.) o záležitostech církevních.

Na rozhraní V. a VI. století v Gallii vznikla
sbírka, kterou vydal francouzský právník Pascha-
lius Quesnell r. 1675., obsahující mimo synody řecké
a africké také listy papešů, některá nařízení
pisatů římských a konečně i některé listy biskupů
v Gallii sídlících. Sbírka tato jest nahodilým slo-
žením několika starších samostatných sbírek; vyda-
vatel pokládal ji omýlně za nejstarší oficiální
římskou sbírku, pročť ji nazval: „Codex
canonum ecclesiae romanae.“

§. 13. Nejstarší sbírka ve Vlašsku vzniklá.

Maasen: Quellen des kanon. Rechts I, str. 422. —

^{775-6 stol}
V již čas poostala v Římě veledůležitá,
soukromá, v dalekých zemích rozšířená sbírka,
která jest prvním sebráním předpisů církevního prá-
va provedeným dle promyšleného plánu.
Dionysius Exiguus, mnich, podle národ-

nosti, sice Scythra, avšak se do způsobů a mravů Římanů, vyučoval prve po delší dobu v Římě dialectice, a byl výborný znalec řečtiny a opravce chronologie. Tjíž sestavil dvě původně samostatné sbírky, které později sloučil ve sbírku jedinou.

První sbírka byla sestavena ze synod řeckých ekumenických a partikulárních a vedle toho z partikulárních synod v Africe odůvaných chronologickým pořádkem. Především bylo synodům těchto 50 kanonů apoštolských. Sbírkou tato vznikala patrně na sklonku V. století.

Druhou sbírku složil z dekretů papežů, vesměs již v době sebrání této sbírky t. j. na rozhraní V. a VI. stol. zemědělských, a sice opět pořádkem chronologickým (počínaje od Siricia 385-398, do Anastasia 496-498).

Obě sbírky tyto později byly spojeny v jednu ještě Dionysiem Exiguem, avšak i v této spůsobě dílo toto získalo práci soukromníka.

Sbírka Dionysia Exigua nedošla pouze v Římě největšího uznání, nýbrž průběhem VI. stol. rozšířila se po Španělsku, Gallii, Anglii a Africe. hlavně gotickými nábožnými

[! Slova třetí sbírky jasněji, která obsahovala snění obecných sněmů církevních jazykem řeckým i latinským, a sdělena byla v rozkazu papežova, se zachovaly, sbírka sama však jest ztracena. !]

Roku 774. daroval papež Hadrian I. Karlu Velikému, když tento dlel v Římě, rukopis obsahující celé dílo Dionysiovo doplněné ještě pozdějšími papežskými listy, načež Karel na říšském sněmu v Páchách r. 802. prohlásil tuto rozšířenou sbírku Dionysiovou za zákonnou platnou ve francouzské říši strany církevních záležitostí. Následkem toho starší recenze sbírky Dionysiovoy pozemáhle upadla v zapomnění, rozšířená pak recenze novější pod názvem: „Collectio Dionysio-Hadriana“ pokládána v říši francouzské za výlučný pramen předpisů práva církevního, a stala se v VI. stol. základem vědeckého zpracování, bytí opatřena četnými glossami.

§. 14. Sbírkou ve Španělsku.

Maasen: Quellen. I. s. 667.-

Ve Španělsku záhy již známý byly obecné

-40-
varé přijaty byly. Francouzský právník Christoph.
Lustellus (r. 1615 v Paříži) vydal jedování její pod
omylným názvem: „Codex canonum ecclesiae
Africanae.“

Soustavným spisobem pracoval diaconus
Karthaginský, Fulgentius Ferrandus r. 547^{synod.} syno-
dy jak africké, tak i řecké, spisem: „Breviatio
canonum“, kdež vždy přivádí nejprve zásta-
du právní a pak dokládá ji místy z prame-
nů.

✓ Oko konci III. stol. r. 690. povstalo větší dílo bi-
skupa Cresconia, nadpsané: „Concordia canonum“,
jež se do podstaty své ve 300 kapitol poskytuje
systematickým pořádkem všechen materiál sy-
nodální a dekretní, jenž obsažen jest ve sbírce
Dionysia Exigua. Práce tato rozšířena byla nejen
po Africe, nýbrž též po Evropě.)

Koncem III. stol. brzo po vydání poslední vytyče,
ně sbírky utuchla činnost jako legislační, tak
i literární po krajínách Afriky, neboť pohubila
vláda Arabů hierarchickou soustavou křesťanskou.

§. 16. Sbírky na severozápadu Evropy.

V zemích nadalpských a na britských

(Fr. církv. pr. 6.) -41-
ostrovech vedle synod at' obecných at' partikulárních
a vedle dekretů papěských staly významu:

1. Knihy rituální, totiž předpisy o tom, kterék
různé liturgické úkony a polemnity provésti du-
ši. Nejstarší rituální kniha římská: „Ordo ro-
manus“ klade se do času papěše Řehoře Vel.
(† 604).

2. Formuláře, totiž sbírky vzorů a nástinů
listin, jaké zřizovány byly o církevních pomě-
rech právních.

Nejstarší formulář říms., tak zov. „Liber diuani“
sáhá do počátku VIII. stol. Zvláště jedná tento
formulář o pallium, o právech statků církve-
vních a o volbě papěše. (Nové vydání opatřil
Sichel ve Vídni 1889.)

V říši franské sbírka formulí zvláště důle-
žitých, na 2 knihy rozdělenná pochází od Mar-
culfa mnicha, kolem r. 660 (vyd. od Roxière 1869).

3. Knihy kajících - libri poenitentiales
jsou podrobné sestavení pokaut, jaké sluší utla-
dati hříšníkům kajícím při zprovědi, provede-
né stupňováním se nejpodrobnějším. (sronejt
Wasserschleben: die Bußordnungen der abendlän-
dischen Länder; - Hildenbrand: Untersuchungen über

die germ. Poenitentialbücher).

Knihy tyto provaly v Anglii a Irsku, odkud se dostaly do Gallie a Vlaška. V pozdějších dobách vnikaly i do zemí německých. Nejdůležitější, všem i pozdějším za základ sloužící, jsou knihy kajících, které bývají ve spojení uváděny s Theodorem arcibiskupem v Canterbury (v polovici druhé VI. stol.), dále s osobností Benediktina Bedy Uerabilis, jenž zemřel r. 735., a konečně s Egbertem z Yorku, jenž zemřel r. 764.

Z Anglie přešly tyto práce do Francie, a když se tu do nich vložily četné omylky a dokonce zlořády, byly v IX. stol. výslovně na partikulárních synodách vydány zábrany, aby nadále těchto sbírek nebylo užíváno. Ale přes to dočkaly se ještě z sbírky, arcibiskupské, po Francii značného rozšíření v stol. IX., totiž: Libri poenitentiales Halitgara, biskupa v Cambrey († 831.) a Rabana Maura, opata ve Fulde, později pak biskupa v Mohuči († 856).

Také v Římě bylo v obvyčejí a užívání zlaté Poenitentiale Romanum, což až do nejnovější doby bylo popíráno; Smitz ale našel rukopis a dotvrdil tím jasně existenci díla

dosud popíraného (Archiv für kath. Kirchenrecht xxv. 33.). -

4. Capitula episcoporum jsou nářezní biskupů v záležitostech liturgie a v právních poměrech v diocesi, jakož zlaté v říši franc. čteněji se vyskytují a ve zlaté sbírky bylo seřadováno. Nejdůležitější jsou: Capitula biskupa sv. Boniface (co do pravosti v odpor vzata) a Capitula Chrodeganga, biskupa v Metách, kolem r. 760 vydaná o způsobu společného života kleru při kostelích biskupských. Podle dotčená kapitula byla rozmnožena žákem Chrodegangovým, Amalaricem, a na říšském sněmu v Poichách (817) přijata jakožto předpis v celé říši platný.

§. 17. Světské zákonodárství týkající se poměrů církevních.

Konečně sluší se dotknouti zákonů vládců světských, jimž poměry církve ku státu a pak soustavou právních poměrů příslušníků církve - zlaté kleru - a ústavů církevních byly upravovány.

V římské říši již císařové od Konstantina až do Justiniana zabývali se vydáváním nařízení toho druhu. Zvláště pak Justinian ve svém Codexu (I. a V. kn.) sebral veškeré předpisy těchto poměrů se týkající a po prohlášení Codexu některými novellami výše dotčené poměry pořádal.

Klerus v Itálii zvláště užíval latinským jazykem složený výtah z novell, tak zpr. „Epitome Juliani“ (as r. 556), aby se poučil o předpisech Justinianových novell co do poměrů církevních.

V IX. stol. setlačování se pak ve Vlašsku se dvěma sbírkami, které měly za účel v jedno shrnouti ustanovení římského práva o právních poměrech kleru a církevních ústavů a o řízení soudním před biskupskými soudy. Jsou to t. zpr. „Lex romana canonice compta“ a „Excerpta Bobiensia“, zvaná podle naleziště. (Lor. Maassen v pojednáních Vídeňské akademie věd 1860, 1864.) Vážily tyto sbírky látku svou z Instituci, Codexu a Epitome Juliani.

Ve franské říši byla uznána zásada, že „ecclesia vivit secundum legem Romanam“. Dokonce ve Španělsku za vlády Visigothů v „Lex romana Visigothorum“ přijaty byly před-

* compta = composita, concepta.

pisů římského práva týkající se poměrů kleru a církve. Nejen však předpisy římského práva o poměrech kleru a církevních ústavů byly sbírány, nýbrž i příslušná nařízení vládců říše franské, totiž capitularia. Nejdůležitější sbírkou v tomto směru jest sebrání capitularií opata Ansegisa r. 827, která v prvních dvou dílech dopodrobna přivádí capitularie týkající se poměrů církevních.

Capitulare Caroli II., t. xv. edictum Pistense z r. 864. výslovně uznává, že klerus právní své poměry upravuje dle zásad církevních, pokud se týče římského práva.

Capitularie přijaté do sbírky jáhna Benedicti Levitae jsou většinou podvozeny.

§ 18. Collectio Pseudo-Isidoriana.

Linschius: Decretales Pseudo-Isidorianae.

Sbírkou Pseudo-Isidorovou nazývá nauka pramenů církevního práva sbírku španělskou „Collectio hispana“ zvanou, rozmnoženu však přidáním četných podvozených decretalií papři.

stajích, rozdělenou na 3 díly a rozšířenou ve 2. pol. IX. stol. po říši franské.

Podle účele skladatele udaného, však jen předstíraného, měla být tato sbírka úplným sebráním všech tehdy platících předpisů církevního práva, v podstatě však jeví se tato sbírka být ti dovednou, nejčirší měrou obexřetně provedenou falsifikací, kteréž se v poměrně kratičkém čase podařilo vytlačit starší sbírky do pozadí a do dělati se na dobu několika století nepopírané vážnosti sbírky autentické po celé západní církvi. (vina le papež: Benedictus Levita, Sinona)

Neznámý, dosud, zajisté však důkladně v právu církevním vzdělaný a nadaný autor, nadšený obhájce církevních zájmův oproti moci světské, nadepsal sbírku svou jakožto: „Collectio Sancti Isidori mercatoris“ (v jiných rukopisech „peccatoris“), chtěje patrně vzbudit tím domněnku, jako by byl býval přivodcem jejím sv. Isidor, biskup Sevillský, jenž zemřel kolem r. 636.

První díl obsahuje 50 canones apostolorum čerpané ze sbírky Dionysia Exigua, mimo

to pak 58 falešných dekretalií, které se připisují starověkým papežům počínaje Klimentem I. (†100) až do Melchiada (†314).

Na to následuje podvržená, ale zajisté již před tím, než skladatel žil, vykytnutá se starovací listina Constantini ad papam Silvestrum; dále rospava de primitiva ecclesia et synodo Nicæna; dále o tom, kdy asi odhýváno bylo concilium Nicæjské.

Druhý díl (jenž vznikl z prvního dílu collectionis Hispanae) obsahuje práva usnesení se synod řeckých, afrických, hranělských a gallských.

Třetí díl (na základě druhého dílu, collectionis Hispanae sestavený) zavírá v sobě dekretalie apice od papeže Silvestra (†335) až do papeže Řehoře II. (†731). Mexi jimi jest 35 podvržených, zvláště všechny, které sbírka označuje jako zákony papežské předchůdců papeže Damasa (364-384). -

Dekretalie papežů byly zhotoveny patrně na základě tak. zv. liber pontificalis, totiž sborníku životopisů nejstarších papežů, který v Římě složen byl r. 530 a pozdějšími četnými dodatky doplšován; rovněž pak vážil autor litteru svou

odtud pak záhy vnikla do Itálie a Španělska, o něco později teprve do saských krajů německé říše a do našich vlastí (nikoliv převa 1871). -

Známa jest ve dvou úpisobách: jedna jest kratší, druhá však mnohem objemnější a zachovala se v četných rukopisech, kdežto ona jest již řídkou památkou. Spor o to se vede, která z obou je starší.

Místo, kde sbírka Pseudo-Isidorova původ vzala, zajisté není Řím; ^{v mohuči ne} nejspíše vznikla však v říši francouzské v některém místě církevní provincie Re-

- 1) měšské; navědčujíc tomu gallicismy v latíně se vyskytující, dále použití bohosloveckých a právnických ^{provinciálních ústavů atd.}
- 2) pramenů po Francii rozšířených, dále podrobné přiči-
- 3) hlišení k poměrům církve a státu, jakéž za vlády nástupců Karla Velikého v říši francouzské panovaly
- 4) a konečně naleziště četných rukopisů; ^{nejstarší rukopis z 12. století; na listu ne biskupa Adalberta; není však káň.}

Mělem sbírky této nebyly, jako bylo někdy tvoreno, pouhé sobecké osobní zájmy skladatelovy, nýbrž uvolnění biskupů z podřízenosti, v jaké se nacházeli jednák oproti metropolitům, jednák oproti vládě světské. Hlavní trest a podstata podřízených dekretilů zastávají tyto názory:

Vláda církve jest reprezentována biskupy, kteří jsou neodvislími jak od metropolitů, tak i od

vládců světských.

Žádný laika budsi Interkolio hodnosti vynášeti nesmí rozsudky proti biskupům ani v civilních ani v křesťanských záležitostech.

Konečně nemůže metropolitů sám odsuzovati biskupy a jeho provincii náležející, nýbrž tato díti se má na koncilu provinciálním, jehožto konečný nálezh předložen býti musí papežské stolici ku stvrzení.

Býl-li některý biskup metropolitou s biskupského stolce sesazen, aneb dokonce světskou mocí vypuzen, neb snad uvězněn, požívá t. zv. exceptio spolii tj. obrany, kterouž může odmítnuti vbročení ve kterýkoli spor a řízení soudní, pokud uveden nebyl prve ve dřívější svou hodnost.

Z řečeného vysvítá, že nebylo přímo smyslem skladatelovým, zvelčiti a zesíliti moc římské kurie, nýbrž uvolniti biskupy a nabezpečiti jim postavení takto připravené. Nutnou jen konsekvencí Pseudo-Isidorem zamýšleného zeslabení moci arcibiskupů nastalost z mohutnění moci papežské.

Ve spojení se sbírkou Pseudo-Isidorovou nacházejí se dvě menší sbírky:

1. t. zv. Capitula Angilramni, jest to sešaveno celkem okolo 80 statí týkajících se řízení soudního ^{Trest' penderis' d'as}

Spisovatel sám nazývá dílo své „Collectarium“. Roz-
padá se na 20 knih a patrně sděláno bylo mezi r. 1012-1023.
Poděje také v Řechách a na Moravě bylo dílo toho už-
náno; *rolomoucké kapitole p. 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000*

Sbírka tato jest dle úmyslu skladatelova učebnicí
(příruční knižkou) sloužící k vyučování kleru. Označe-
na jest zláště tím, že četná capitularia uvádí se v ní
jakožto dekrety papeží. Sbírka tato rozšířena byla
velkou měrou mezi glossatory. VII. věku, a z ní jakož i
z collectio Anselmo dedicata velmi hojnou měrou
čerpal Gratian. Pojednáváť v 4. knize o právu man-
želském, v 16-18. pak o řízení soudním, v 19. knize jest
obsažena pod názvem „Corrector vel medicus“ mono-
grafie poenitenciální.

4. „Collectio duodecim partium“ spočívající
na právě dotčené sbírce, vznikla patrně poč. 1023.
v Německu a vzniká tím, že zláště synody partiku-
lární v říši německé odhývané podrobněji přijala, roz-
šířena jest nejen po německé říši, nýbrž i po Francii.

Následující dvě sbírky opět původ svůj vzaly
ve Vlašsku za bojů o opravu discipliny.

5. „Collectio Anselmi Lucensis“ († 1086); skládá
se z 13 částí; první 7 knih váženo bylo ze sbírek
Anselmo dedicata, zbyvajících pak 6. dalších díli

spočívá na sbírce Borcharda Wormského. Vzniká sibi-
ka ta tím, že dekretale, kteréž uvádí, většinou z římského
papežského archivu čerpány jsou. Vznikla na sklonku
11. stol.

6. „Kardinal Deusdedit, přívodem Sasika, složil ve
Vlašsku a obnoval papeži Viktoru III. (1087) sbírku na 4
díly se rozpadající a jednající o mori primatu círk.,
kleru říms., o věcech církvi náležitých a o imunitě
církve.

Ve Francii vznikly 2 sbírky, připisované sv. Ivo-
novi, biskupu v Chartres-u, jenž zemřel r. 1117., totiž:

7. „Decretum“ sbírka ta rozdělena na 17 knih, která
uspořádána jest dle vzoru práce Borcharda Worm-
ského; a pak druhá zvaná

8. „Panormia“ rozpadající se jen na 8 knih, která
vzniká přesnou systematickou. Sporné jest, která z obou
prací těch je starší a v pochybnosti vzato, zdali sv. Ivo
jest také přívodem prve dotčeného „Decretum“.

9. Sbírka „Collectio trium partium“ vznikla též ve
Francii souvisle, úzce s obsáhlejší „Decretum“ sv. Ivona,
buzý po jeho smrti. Důležitou jest, poněvadž poskytla
Gratianovi velmi mnoho látky; dělí se na 3 části:
první přivádí material z dekretalů, druhá synody, a
konečně třetí předpisy římské a franc. práva k církvi se vztahující.

10. Sbirka sakték s řádcemí Tronovými souvislá
stala ve Španělsku v Saragose, odtud naxjvána je
» Collectio Caesar - Augustana », dělí se na 15 knih a
vznikla též patrně na počátku 12. stol.

11. Sbirka » Algerii Leodiniensis scholastici liber
de misericordia et justitia », soustavné to pojedná-
ní ve 3 dílech složené kolem r. 1128. o církevní discipli-
ně; v druhé části podrobněji se dotýká řízení
soudního.

části ps. Miklos
francouzsky

Sbirky tvůrčí t. zvané
Corpus juris canonici.

I. Decretum Gratiani

Gratian, přivodem Wlach a povoláním mnich
v klášteře sv. Felice v Bononii, učitel církevního práva,
na řadu, složil mezi r. 1139 - 1142, obsáhlou sbírku
církevního práva, chtěje jednak v jedno shrnouti
všechny tehdejší platné předpisy pořádkem přehled-
ným, nímto to však zornýšeje též odstraniti čí-

tné neshody při užívání starších sbírek, jelikož v
těchto nebylo ještě rozdílu mezi pravidly obecně
platnými a jen partikulárními, stále mezi pravidly
dosud zavazujícími a zastaralými, konečně mezi na-
řizením synod s jedné, a pouhými výsoky církevních
spisovatelů, zlatišť sv. otců a zůtkony světskými s
druhé strany.

Dílo Gratianovo, jež skladatel sám nazval: » Con-
cordantia discordantium canonum », jež však
později naxjváno bylo » corpus decretorum » anebo
» decretum », jež jednak velmi obsáhlou sbírkou před-
pisi právních z těch nejznámějších pravemí sebraných,
jednak již práce vědecké, totiž stovčejní nástin nauky
církevního práva; neboť v přesných, úsečných větách
naxváňuje Gratian právní zásady, které vyplývají
z připojených hojných dokladů pravemí, nímto
to však slučuje odporující sobě zdánlivě místa pra-
vemí vytknutím toho, které nařízení je pozdější,
které partikulární, které výjimčejní - contrarietates
canonum solvantur tempore, loco, dispensatione -.

Decretum rozdělil Gratian na 3 díly (zda se,
že přivodně rozdělil práci svou na 2 díly a vynechal
3. díl v druhém že byl obsážen). Podrobnější roztr-
nění 1. - a 3. - ho dílu pochází však od žáka Gratianova
nehdly od pisariv od Gratiana pameho

Dolný

11/2 97

Gratian

vytištěné v Halle r. 1747; pak obecně upotřebované vy-
dání vyšší péčí prof. Emila Richtera v Lipsku r. 1838.
a konečně vydání pod péčí prof. Friedberga v Lipsku r.
1879. vytištěné.

Sbírky po-Gratianovské

První před papovskými zákoníky 1150-1234.

Přímou příčinou zprůsob doplnění výřatků z pramenů
v Decretum Gratianovo pozdějších postannými přílohami
pozdějších pap. zákonů (decretalií) záhy ustoupil shodný
sinnu způsob: totiž připojování novějších práv, předpisů
na konci Decreta Gratianova samostatným dodatkem -
appendix ad decretum.

Velké rozšíření obor působnosti církevní pravomo-
sti v druhé polovici 12. a v první desítiletích 13. stol.,
jakož i povolávání učejích a bystřejích právníků na sto-
lec papežský, toho byly příčinou, že četné zákony pap. byly
prohlašovány a že následkem toho vždy naléhavější po-
třeba systematických sbírek těchto zákonů se nastýpovala.
Neboť decretalie tyto vydávány byvše dle případné potřeby
žádaly rozprosení, mimo to však často každá decretalie
obsahovala předpisy do nejvýznačnějších otázek církevního
práva zasahující.

Podle vzoru Rodera Justinianova četné sbírky dekre-
talíi buďto do Gratianovy práce nepřijaty neb tepru
později prohlášených systematickým způsobem byly sde-
lány. Roze známosti lze dvě skupiny:

1. sbírky rozdělené pouze na tituly (hlavy) a capita, kte-
ré neomítly ani ve školách ani v soudech, a proto saktěž malé,
ho poměrně posírnými došly v literatuře kanonické;
2. skupiny sbírek systematicky rozdělených ve knihy, ti-
tuly a capita, kteréž byly základem výkladu církv. práva na
vyšších školách a základem též praxe církv. soudů, pročž
arčí dočkal se bedlivého zpracování jak od glossatorů,
tak i od summistů církv. práva.

Ve první skupině náleží:

1. t. xv. appendix concilii Lateranensis, sbírka to
pocházející z pera Angličana, obsahující v původním zpra-
cování v 1. titulu usnesení obecn. sněmu Lateránského
člilho r. 1179. a v dalších 43 hlavách decretalie Alexandra III.
a následně jeho až do sklonku 13. stol. V pozdějším zpra-
cování rozmnožen byl počet titulů obsahujících decretalie na 49.
2. Druhá sbírka zachovala se v trojím mexi sebou velmi
blízkém zpracování; na základě totiž starší recense t. xv.
appendix concilii Lateranensis sděány byly 3 sbírky, patrně
mexi sebou souvisící a v ole míst, kdež nalezeny byly, zvané:
Collectio Bambergensis, Lipsiensis a Passelana.

Do druhé skupiny náleží tyto sbírky, které nazvány bývají Compilationes antiquae (sc. decretalium).

1. První nejstarší sbírkou jest t. zv. Breviarium decretalium neb extravagantium, práce soukromá bývalého někdy učitele církv. práva, pocházející probošta v Pavii, konečně biskupa ve Faënze (Faventinus) a v Pavii, Bernarda Pavijského (Bern. Papiensis), zvaná „Breviarium extravagantium“. Dílo to jest rozděleno podle vzoru sbírek statutů horno-italských měst na 5 knih, tyto pak na tituly, a každá hlava či titul rozpadá se pak na capita, která přivádějí výňatky z decretalií chronologickým pořádkem.

V I. knize pojednává se o církevních zákonech, o skupinách a úřadech kněží, a o otázkách přípravných co do řízení soudního; v II. knize o ústrojí soudu a mimo to o řízení soudním; v III. knize o způsobu života kleru a o majetkovém právu církve, konečně též o muniších či o úřadech, a o zvláštním právním postavení řádu a mnišů co do práva majetkového; ve IV. knize jedná se o právo manželské, a v poslední t. j. v V. knize o trest. skutcích, o trestech církv. a při tom o řízení ve věcech trestních.

Kanonista Gindrich de Segusio (Osicensis) v kratičké veršice pojál přes celého díla takto:

„Inolex, iudicium, clericus, connubia, crimen“

Loženo bylo dílo to po r. 1187 a před uplynutím r. 1191.

Systematika práce Bernardovy je vcelku řítnou, jelikož úmrě soustavným pořádkem pojednávají o decretalích rozdějí sbírky do tohoto skupení náležité a dokončí sbírky zákoni pap. části t. zv. corpus juris canonici tvořící.

Cílem této sbírky bylo v pravo sebrati přírodním pořádkem: i decretalie vydané od dob Gratianových až do posledních let vlády papeže Klimenta III., i starší decretalie, jichž se nebyl povšiml Gratian. Některé z těchto starších decretalií jsou původu pseudo-isidorského.

Práce Bernardova byla různými gloseována, a summa kni složena učitelem církv. práva v Bononii Dama sem Boemem.

2. Compilatio II. (decretales secundae sc. mediae), její tímže systémem jest zpracována jako Bernardova. Původcem je Angličan Joannes Galensis (Wales), jenž čerpal svůj material ze dvou starších prací svých rodáků: Gilberta a Alana, a přijal ve sbírku tu decretalie prohlášené po zakončení práce Bernardovy a před publikací sbírky t. zv. compilatio III., jakož i některé starší zákony pap., které Bernard přehlédl. Vznikla do r. 1212.

3. Compilatio III. jest starší než práce dotčená a byla zhotovena z rozkazu vynikajícího právníka papeže Inocentia III. od notáře pap., bývalého učitele práva církv., pocházejícího z Beneventu, Petra Collivacina, tímže sousta

vým pořádkem, jako dvě výše dotčené sbírky. Byla pro-
hlášena nejsouč jen práci soukromou, nýbrž sbírkou pod zá-
štitou papeže sdělanou zlatěnou bullou r. 1210. na vysotajech štro-
lách v Bononii s tím příkazem, aby bylo jí užíváno in scho-
lis et in foris. Obsahuje dekretalie Innocencem III. vydané r. 1198-1210.

4. Compilatio IV. složená od neznámého soukromníka
obvyklým systematickým pořádkem je doplněna dotčená;
neboť zavírá do sebe dekretalie Innocence III. z posledních 6 let
jeho vlády († 1216) a mimo to usnesení valedukátého IV. La-
teránského sněmu r. 1215. Jest sdělaná krátce po smrti Innocence III.

5. Compilatio V. (Honoriana) složená z rozkazu pa-
peže Honorie III. (1216-1227); jejím neznámo. Obsahuje
jen dekretalie Honorie III. a několik zákonů Bedri-
cha I. » de immunitate ecclesiae. Zaslána byla r. 1226. bullou
proslulému učiteli církv. práva a processualistovi arcijakmu
Tancredovi do Bononie s tím nařízením, aby ji slavně prohlá-
sil a o rozšíření její pečoval. Jest to druhá oficielní compilace
a rozdělena sam jako ostatní.

Mimo posléz dotčenou staly se ostatní sbírky předmětem
vědeckého zpracování glossami v Bononii.

§. 22. II. díl corporis juris canonici čili
Zákonů Řehoře IX.

Velký počet sbírek dekretalií uvedených a různá

zich povaha xpisobovaly školám i soudům tím více ne-
snáxi, ješto v nich nebyl vřat všechen material zákon-
odárné činnosti papeži aby tyto nesnáze odčiněny byly na-
řídil Řehoř IX. r. 1230. svému poevitentiaři a kaplanovi
Raimundovi z Fernaforte, bývalému učiteli církv. práva v
Bononii: *abij všechny d*

- 1. aby všechny dekretalie po různých sbírkách roztroušené
a jedno dílo sebral a je co do obsahu prozkoumal;
- 2. z toložných pouze jednu a z odporujících si pouze
novější z dekretalií v dílo aby vřat, vyloučiv takto kusy
zbytečné;

Holmuh
3. aby vedle dekretalií předchůdci Řehořových také zá-
kony vydané Řehořem IX. a zákoníky ten vřat, zlatěné pokud
takovými dekretaliemi spory v theorii pomýjící by se rozře-
šily.

Tiž r. 1234 předložil Raimund návrh obsáhlého pap. zá-
konníka papeži, jenž schválil jej prohlásil jej bullou » rex
pacificus« zasláním té sbírky do Bononie a Paříže.

Způsob rozdělení zákoníka byl tíž, jako zavedl Ber-
nardus, totiž rozdělení na 5 knih, těchto na tituly a titu-
li na canones. Raimund celkem zachoval obvyklý v
» compilationes antiquae« pořádek titulů; vyňatky z na-
přesných dekretalií (canones) seřaděny v tituly chronologicky.
Podobně jako v corpus juris civilis změněny jsou někdy

přívodní texty následkem t. zv. emblemata Triboniani,
Raimund znočněn papěrem provedl četné interpolace
v dekretalích předchůdců Řehoře a nadto přidal k vypl-
nění mezer a k rozřešení kontroverzí nové dekretale s
nadpisem „Gregorius IX.“ -

Velkou částí tímto zákoníkem měly být nahrazeny všechny
starší sbírky dekretalí a tudíž vylučným zákoníkem
co do pap. zákoníků měly být, označována bývala sbírka
lato od glossatorů „Liber extra Secretum“ či krátce:
„Extra“.

Tento zákoník je sebráním zákonů vylučným, pokud
jde o obecné právo církv.; dekretale tudíž nepřijaté ani
ve sbírky Gratianovův, ani v tento zákoník, pozbyly
platnosti své; partikulárního práva se nedotýká. Všechny
předpisy v dekretalích Řehořových považují se jako obecné
zákony Řehořem současně vydané, ať přívodně vyda-
ny byly kdykoliv a kdykoliv.

Nadpisy titulů - rubricae titularum - jsou též částí
zákon. a tudíž zavazující, na př. X. 3. 9. „ne sede vacante
aliquid innovetur“. Noci zavazující arci nemají
„summaria“ t. j. stručný obsah výňatků, máce to po-
zdějších badatelův.

Rovněž „glossae“ t. j. vysvětlivky sloužící k výkladu
jednotlivých dekretalů noci takové nemají.

Raimund při skládání zákoníka řídil se příkla-
dem předchůdců t. j. skladačů par recensych, compila-
tiones antiquae, často jednu dekretalí na několik
částí rozdělil a je pod různými tituly umístil. Původ
jednotlivých částí označován při tom jaksi heslem t. j.
začátečnickými slovy dekretalé a doložením dodatku
„et infra“, označujícím, že jistá část obsahu této de-
kretalé byla vynechána na tomto místě a po případě
na jiném příslušném umístěna.

Rovněž i v dalším směru došel se Raimund před-
chůdců svých, vynechav totiž proplický případ, jenž
dal podnět k vydání určité dekretalé přijav do
zákoníka jen po zřešení případu dispositioní přední
označující. Glossatorůi zvali vynechaný tento skutkový
podklad „pars decisae“. Francouzský právník Pontius
do vydání zákoníka Řehořova v Antverpách r. 1540
vytištěného přijal partes decisas, odkud patrně i v no-
vějších vydáních zachovány a tiskem kursivním ozna-
čeny. Oficiální vydání zákoníka Řehořova, jen cor-
rectores romani r. 1582. v Římě způsobili, vynechalo partes
decisae, jéžto za část zákoníka nelze je pokládati.

Citování v tom záleží, že se číslicí arabskou ozna-
čí canon před skratkou X., ku př. c. 3. X. II. 24. de iure iurando.
Nejznámějším výkladačem je Simbaldu Flis.

cus, pozdější to papež Innocenc IV. (lumen fulgendidissimum decretalium). Glossa ordinaria k zákoníku tomu složena od Bernarda de Botone (Farrmensis).

Nejoblíbenější komentář složil Tindřich ze Luzy (de Segusio), pozdější to arcibiskup a kardinal v Ostii († 1272); komentář ten zval se „summa aurea“, (také „Hostiensis“ je. archiepiscopi).

Nejstarší vydání: v Mohuči (1474), Pontius (1570), oficielní vydání v. 1582., dále Richterovo, Friedbergovo, a jiných více.

§. 23. III. díl corporis juris canonici čili
Liber sextus
(decretalium)

Rozvoj poměru obrovních a soudního řízení ve všech sporných i trestních záležitostech zavdaly podnět k četným novým decretaliím.

Innocenc IV. (1243-1254) dal po prvním sněmu Lyonském (1245) v jedno sebrati své decretalie a nanesení I. ho Lyonského koncilu a zaslal tuto sbírku do Bononie, rozkázav, by bylo předpsáno v rukopisech zákoníku Řehoře IX. na příslušném místě „sub debitis titulis“ byly vřaděny, což se i stalo.

Podobně Řehoř X. po druhém sněmu Lyonském (1274) učinil zaslav sbírku svých decretalií i usnesení I. Lyonského sněmu bullou „Cum nuper“ do Bononie 1274. Tímž způsobem vedl si co do svých decretalií i papež Mikuláš III. v. 1280.

Uvádějí Bonifac VIII. nesráže se vřaděním nových decretalií sub debitis titulis ve starší rukopisy zákoníku Řehoře IX. spojené, dále uvádějí neshody vzniklé z přijímání všech nařízení papežských, zoldšle tedy také nařízení jen příležitostných v četné sbírky soukromé, o pochybnosti vzhledující o pravosti decretalií do takových sbírek přijatých a byv nad to vydání zákoníku dle vzoru Řehoře IX. vybidnut těch od učení Bononského, nařídil tříčlenná komissí, totiž: biskupem Vilému de Mandagots, arcibiskupem Berengaru z Fredoli, i mistokandéři římskému Richardu ze Sienny, aby všechny decretalie po roce 1234. vydané a posud praktický význam mající v jeden zákoník sebrali dle obvyklé slovy v 5 knih. Bullou „Sacrosanctae ecclesiae romanae“ v. 1298. schválil Bonifac VIII. dílo, mužů těch, zároveň rozkázal papež tento, za jehož vlády papežství vřeholu své moci došlo, aby nový ten zákoník jako „Liber sextus“ (má však jako Řehoře IX. opět 5 knih)

přidan byl k 5 knihám Řehoře, načež zadal jej uni-
versitám v Bononii a Paříži.

Na konci zákoníka toho připojeno bylo 88 řeholů
právních, jež sestavil z rozkazu papeže znalec a učí-
tel práva římského *Simon de Mugello*. (Nacházíme
je českým překladem v XV. stol. v jedné knize městské).
Týž pak později sepsal k řeholím tím zvláštní kom-
mentář.

Skorem 2/3 dekretálií projatých v Liber II. pocházejí
od Boniface VIII. Předpisy od předchůdce jeho vydané
jsou často podstatně změněny, dodatky rozšířeny
anebo restringovány, čímž z výroků v jednotlivých
jez případech učiněných utvořena povšechná právní
pravidla. Bonifac VIII. četnými dekretáliemi přímo
rozřešil kontroverze mezi glossátory v nižších právo-
sláznkách posud trávající.

Také zákoník Boniface VIII. je vylučným t.j.
nepřijatá v tu sbírku dekretálií z období od vydání
zákoníka Řehoře IX. do prohlášení Libri VI. jsou na-
dále neplatny. Výjimku činí jen „decretales re-
servatae“ t.j. dekretalie neprojaté doslovným zně-
ním v naší sbírku, přece ale hodnými slovy ve
sbírce té naznačené aneb dokonce jen povšechně dle
obsahu svého ve sbírce dotknuté, upravující poměry

jen pomíjející aneb obsahující jen instrukce pro církv.
orgá-
ny vykonné.

Způsob citování je jako při dekretáliích Řehoře IX., jen
místo „X“ stojí „in VI.“.

Nejdůležitější glossa k tomuto zákoníku je glossa
ordinaria od *Tana Andrea*, jež sepsal i výklad na tento
zákoník, zvaný „Novella in Librum sextum“.

Vydání Libri VI. jsou též jako vydání zákoníka Řehoře IX.

§. 24. IV. díl corporis juris canonici čili Clementince (s. decretales). 1317

Kliment V. dal 1305-14 složití sbírku svých dekretálií
i usnesení obecného sněmu církv. Viennského (1311) dle ob-
vyklé soustavy v 5 knih, kjím neznámo. Prohlásil sbírku
tu v konsistoři kard. r. 1314 v Montcaux (in castro de
Montiliis) u Carpentras (Carpentoratum) odhývaní ode-
stal prohlášenou, jak se zdá, vysokému učení v Orleans.
Kejra však s prací spotažen nařídil pod trestem exko-
munikace vrácení všech opisů této sbírky i nové zpracová-
ní zákoníku díla. Nedověděl se ale dokončení druhé re-
cense, neboť zemřel r. 1314. Teprve 3 léta na to (1317) jeho ná-
stupce Jan XXII. bullou „Quoniam nulla“ prohlásil sbír-
ku původně Klimentovu, která se jeví v této recenzi býti

zkrácenou a změněnou, zaslal ji vysokým školám v Bononii a Paříži.

Tento zákoník liší se co do své povahy od výše popsaných dvou tím, že není výlučným, t. j. neodnímá nepřijatým ve sbírce dekretalií, prohlášeným po r. 1298. od papežů Boniface VIII., Benedikta XI. a Klimenta V. zava-
zující moci, proč nemá název »Liber VII.«, jektá glossa proti pokusu tomu se nejrozhodněji ozvala.

Způsob citace jest jako při zákonících Řeh. IX. a Bonif. VIII., jen místo X neb in VI° stojí »in Clem.« -

Glossa ordinaria je od Jana Andrea; vedle této ve ve školách i soudech přijaté glossy je rovněž proslulou glos-
sa právníků: Viléma de Monte Landuno a Zenzelina de Cassanis.

Nejdříve tištěné vydání 1460 v Mohuči od Petra Schöffera.

§. 25. Sbírky extravagant.

Authentických sbírek dekretalií papežských po Kle-
mentinum není. Dle potřeby soukromou pili sestaveny
byly dekretalié po r. 1298 prohlášené větším neb menším
počtem a přidávány jako dodatky k oficiální sbírce
Boniface a ku Clementinum.

Známe 8 druhů jich. Důležitější jsou 2 sbírky:

1. Sbírka Extravagant Jana XXII. (1324-1334);

2. Sbírka t. zv. »Extravagantes communes«.

Ad 1.) Sbírka E. J. XXII. vznikla tím, že professor círke-
vní práva později kapl. nap. Zenzelinus de Cassanis 20 dekreta-
lií tohoto papeže (7 let - 1316-1324) chronologickým pořádkem
1325 sebral a je glossou opatřil. Sbírka ta velmi byla rozšířena.

Ad 2.) Sbírka »E. Com.« neznámo kým složena z různých
dekretalií papežských až do sklonku 15. stol. (1483.).

Tuto sbírku v řetných rukopisech obvykle (»commu-
niter«) se vyskytující, jasož i omu E. J. XXII. přijal. franc.
právník Jan Chappuis do prvního v Paříži vydaného
průběhu »Corpus juris canonici«, jenž péčí pařížských
nakladatelů Old. Geringa a Bertholda Rembolta r. 1500.
vyšel.

Upravení těchto dvou sbírek poněkud jinaké jest, než
jsem v starších rukopisech se vyskytují. J. Chappuis rozdě-
lil E. J. XXII. Zenzelinem chronologicky seřazené na 14
titulů dle systematicky papež. zákoníkům dosud obvyklé.
Druhou sbírku »E. com.« rozřídil na 5 knih a tyto na ti-
tulů. Text ale v oboru práva náboženského nové listy ne-
bylo, nadepsal 4. knihu »Liber II. vacat.« Odtud vešlo v
obvyčej přijímání také tyto dvě sbírky dle úpravy Chap-
puise do pozdějších vydání corp. jur. canon. Také římská
edice za Řehoře XIII. vyšlá přijala je. Tím ale nemohly povahy

zákonníka, ježto účelem římského vydání bylo poskytnouti pravý text zákonů.

Výňatky z těchto sbírek citují se dle čísla výňatku (c. 3. neb c. 4.) a podle sbírky s doložením, ve kterém titulu v „E. J. XXII.“ neb ve které knize a ve kterém titulu sbírky „E. com.“ to které místo naléztí lze, na př.: c. 3. E. J. XXII. 14 tit.; c. 3. E. com. I. 8. —

Glossování jsou tyto sbírky dříve než přijaty do vydání Chappuis-ova od Vilema de Monte Landuno a Henkelina a Cassanis.

§. 26. Liber VII. Clementis VIII.

Zbrnysl Řehoře XIII. (1572-1585), v jedné sbírce pojali všechny Extravagantes od r. 1298. a vydali tak vylučný právní zákoník, jenž by se pojil přímo ad Librum VI., nebyl proveden.

Ačkoliv totiž sbor kardinálů papežem řečeným povolaný za jeho nástupců Sixta V. a Klimenta VIII. práci tuto vykonal, a také výsledek práce činnosti této komise r. 1598. vytištěn byl pod názvem: „Liber VII. papae Clementis VIII.“, přece dílo to neschváleno papežem z příčin dosud s dostatekem neobjasněných, a dokonce pak z rozkazu jeho všechny výstky zmařeny.

Věstkeré závazné platnosti postrádá soukromá sbírka

decretalií papexstávých ro r. 1298. prohlášených, kterouž pod tímým názvem: „Liber VII. decretalium“ lyonský právník Petrus Matheus jako přídavek k frankobrodskému vydání corp. jur. canon. 1590. poprvé vydal.

§. 27. Instituce církevního práva.

Kanonisté viděli v Decretum Gratiani sbírku podobné důležitosti, jako mají Pandekty pro studium práva říms., zákoník Řehoře IX. mírovnávali Codezem Just. a v zákoníci cích Bonif. VIII. a Klem. V. spatřovali podobné doplňky řečeného zákoníka, jistým jsou Novellae Just. vzhledem tak Codezem.

Aby obdoba corporis jur. canon. s římským corpus juris úplně byla provedena, pokusil se J. Pavel Lancelotus, professor v Perugii († 1590) na rozkaz papeže Pavla IV. o sepsání institucí církevního práva. Jelikož ale usnesení sněmu Tridentského práva byla prohlášena, když Lancelotus práci svou dokončil, nedostalo se jeho dílu autorisace pap. Teprve nástupce řečeného papeže, totiž Pavel V. (1605-1621) poprvé dovolil, aby také tento návrh církevního práva přijímán býti směl do vydání corporis juris canonici.

§. 28. Corpus juris canonici eo celeberrimum, přídavky k němu a poměr jednotlivých částí jeho.

Obecné sněmy v Kostnici a Basileji a Vídeňský Konvokát

(1448) nazývaly: *Decretum Gratiani*, zákoník Řehoře IX.,
Bonif VIII. a Klem. V. ústavním názvem „*Corpus juris canonici*“.
Teprve v XVIII. stol. vznikl nejasný výraz „*Corpus jur. canon.*
clausum“ ku označení sbírek těchto es celku protivou
k oběma sbírkám *Extravagant* právníkem J. Chappuisem
1500 vytištěným. Již od počátku 16. stol. přidávají se dotčené
2 sbírky *Extravagant* k starším výše dotčeným a všech
těchto 6 sbírek nazýváno „*Corpus juris canonici*“.

Ve vydání C. J. C. vyskytlují se zláště 2 dodatky, jež
mají jen sm. vědeckou:

1. při *Decretum Gratiani* ad C. 35. qu. 5 „*arbor consan-*
guinitatis et affinitatis“, znágornění to stupni příbuzen-
stvi a jankroostvi s výkladem J. Andreae,
2. při dekretaliích Řehoře IX. „*cospectus materiaram*
Decreti et decretalium“, porovnávající to tabulka obsahu
jednotlivých částí *Decreta Gova* s příslušnými knihami a
tituly zákoníka Řehořova. Jest to práce Ludvika Bologni-
na z Bononie as r. 1472 sdělaná

3. *Canones penitenciales ex summa Astesana* (1330.)

Jednotlivé díly *corporis j. c.* mají se k sobě, pokud jsou zákon-
níky jako *lex prior* a *posterior* t. j. předpis v pozdějším zákon-
níku obsahující zdvihá předpis ve starším zákoníku položený.
V *Decretu Gratiani* a obou sbírkách *Extravagant* jedno-
dlivé výňatky z pap. dekretalií a takém jsou k sobě poměru.

Nadpisy oddílů - *subricae titularum* - ve sbírce Gově
a *Extravagant* jsou práci vědeckou, nemají moci zava-
zující. V pap. zákoníciích jsou však i nadpisy jednotli-
vých hlav částí zákona a mají tudíž moci zavazující.
Přiznávají se v některém pap. zákoníku *pubrum* (nadpis
od nigrum (kontext zákona) rozhoduje znění zákona, ne
nadpis hlavy ve které je předpis umístěn.

Vřadění výňatku z dekretalií v určitý titul v pap. zá-
koníku je pouze pouz pomůckou interpretací. Nadpisy jed-
notlivých výňatku - *superscriptiones capitulorum* - v *Decretum*
Gratiani jsou prostředkem kritiky textu a pomůckou k tomu
aby zjištěn byl původ výňatku. V zákoníciích pap. nem-
jí nadpisy dekretalií zláštěního legislat. významu, cho-
dívno, zda ta která dekretalie ile nadpisu, jímž ozna-
čena, vydána byla k jednomu biskupu, či všem bisku-
pům určité říše, či všem biskupům v křesťanském světě
neboť všechny dekretalie přijaté v pap. zákoníky staly s
prohlášením toho kterého zákoníka zákony papěře sbírka-
luto prohlášeného a jsou tedy rovné zavazující moci.

Stručné označení obsahu výňatku - *summae* - jsou
jako glosy k výňatku na vynetlenou přidání výsled-
kem činnosti učenců, ne xjevem moci zákonodárné a
nemají tedy moci zavazující.

Corpus jur. canon. jest dosud základem círke-

práva obec., pokud pozdějšími dekrety církvi neb pozdějšími usneseními sekulárního synodu neb obecním prádem obyčejným nebylo změněno. Partikulárního právního rozvoje nedotýká se corpus j. canon.

Pro právo světské nabylo corpus j. canon. recepí největší důležitosti, pokud jde o řízení soudní před světskými soudy. Působilo však mimo to rozhodně též na rozvoj soukromého a státního práva. Tomu nevádal odpor franc. králi proti přijetí zákoníka Boniface VIII. (Liber II.) ani v Němcích zavržení celého corpus j. canon. magistrem M. Lutherem, jemuž dal zřejmého výrazu upálením celé sbírky ve Wittenberku 1520.

V Řechách vzpor s obšířnou nechtí Karla IV. m. r. n. v. kterým Clementinae nebyla popírána závaznost corpus j. canon. od vypraváčů pod jednou ani pod obou. Konsistori pod obou uznávala závaznými přenesení obec. právu círk. Tridentského. Dle instrukcí pro apelační na bradě Pražském 26. listop 1644. vydaných měla corpus juris canonici býti zákoníkem, dle něhož při tomto soude bylo souzeno. Zůstalo tedy corpus juris canonici pod přírodním nadrojem světského práva v našich vlastech až do prohlášení občanského zákoníka

18

SEM

Hil

SEMI

KNIHOVNA

oddělení

18